

DN DEBATT

DN Debatt. ”Barn ska inte berätta för mamma att hon har cancer”

UPPDATERAD 2022-10-21 PUBLICERAD 2022-10-20

Att begränsa rätten till kostnadsfri tolk riskerar att leda till felbehandlingar med ökat lidande och ökande samhällskostnader som följd, skriver artikelförfattarna. Foto: Alexander Mahmoud

DN DEBATT 21/10.

Tidöavtalet innehåller en rad olika reformer inom hälso- och sjukvård, bland annat frågan om tolktjänster. Ökad kontroll och kvalitetsbedömningen av tolkar är ett bra förslag. Men att begränsa möjligheten för patienter att förstå och göra sig förstådd inom vården hotar patientsäkerheten och är ett brott mot mänskliga rättigheter, skriver tio fackförbund inom vården.

Detta är en opinionstext i Dagens Nyheter. Skribenten svarar för åsikter i artikeln.

Sparad

För en vecka sedan offentliggjorde de fyra samarbetspartierna Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna sitt Tidöavtal – Överenskommelse för Sverige – som ska ligga till grund för det kommande regeringsarbetet.

Som företrädare för hälso- och sjukvårdens professioner har vi läst avtalet och dess olika förslag med stort intresse. Våra medlemmar uppstår alla legitimation inom hälso- och sjukvården, vilket innebär ett omfattande ansvar för patientsäkerhet och god vårdkvalitet, samt en yrkesetisk skyldighet att uppmärksamma och försöka påverka när vi ser hinder för en god och jämlik vård, eller andra hot mot de mänskliga rättigheterna. För att kunna bära det ansvaret är vi beroende av politiska beslut som utgår från kunskap som baseras på forskning, tydliga värderingar och principer om allas lika värde och rättigheter, och som strävar efter att främja en jämlik, god och säker vård.

Tidöavtalet innefattar en rad olika reformer inom hälso- och sjukvården, bland annat förslag som gäller rätten till tolk. Med utgångspunkt i att den enskilde i första hand själv ska betala för tolktjänster ska rätten till offentligt finansierad tolk begränsas.

Det ska övervägas att införa en avgift för nyanlända efter att en viss tid förflutit sedan uppehållstillstånd beviljats. Vidare ska den statliga kontrollen och kvalitetsbedömning av tolkar som arbetar för det offentliga öka.

Foto: Magnus Hallgren

Att öka den statliga kontrollen och kvalitetsbedömningen av tolkar anser vi är ett bra förslag. Det är stor skillnad på auktoriserade tolkar och någon som översätter enbart för att denne själv talar och förstår ett visst språk. Däremot riskerar förslaget att begränsa rätten till kostnadsfri användning av tolk att leda till felbehandlingar med ökat lidande och ökande samhällskostnader som följd, vilket också medför att patient-säkerheten hotas.

Att förstå våra patienter är en absolut förutsättning för att sätta in rätt behandling – vilket i våra yrken ofta handlar om direkta hot mot hälsa och liv. Till synes små detaljer kan ha en avgörande skillnad för bedömningen av såväl fysisk som psykisk ohälsa.

Att förstå våra patienter är en absolut förutsättning för att sätta in rätt behandling – vilket i våra yrken ofta handlar om direkta hot mot hälsa och liv.

För att kunna säkerställa rätt bedömning och åtgärd behöver legitimerad personal inom hälso- och sjukvården rätt utbildning, rätt kunskap, fortbildning, rätt utrustning och material, samt rätt organisatoriska förutsättningar. Tillgång till auktoriserade, professionella tolkar ingår i den verktygslåda som vi behöver för att kunna erbjuda en god och säker vård.

Om förslaget realiserar riskerar detta också att leda till att anhöriga, även barn, tolkar. Men barn ska inte behöva förklara för sin mamma att hon fått cancer, och en kvinna som misshandlats av sin man ska inte behöva ha samma man som tolk när hon söker vård.

Det handlar om grundläggande och inom vården självklara rättigheter till integritet, skydd och information som är anpassad efter patientens hälsomässiga, språkliga, kulturella, sociala och kognitiva förmågor och tillstånd.

Foto: Erik Nylander/TT

En begränsning av rätten att använda tolk kommer också innebära stora svårigheter för oss professioner att agera i linje med våra yrkesetiska riktlinjer, som utgår från [FN:s konventioner om mänskliga rättigheter](#) och som gäller oavsett parternas kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

En begränsad rätt att använda tolk kommer även medföra stora svårigheter att utifrån ett personcentrerat förhållningssätt arbeta i partnerskap med personen utifrån hans eget perspektiv på sin situation, att få fram personens egen uppfattning om mål och behov och ge den beslutskompetenta personen underlag för att själv kunna göra informerade val gällande insatserna.

Av ovanstående skäl vill vi uppmana ansvariga ministrar, den tillträdande regeringen och Sverigedemokraterna att inte försämra rättigheterna till offentligt finansierad tolk.

Det finns i dag god kunskap om att människors förmåga att få tag på, värdera och använda hälsoinformation för att främja sin hälsa, så kallad hälsolitteracitet, [skiljer sig mycket mellan olika individer och grupper](#). Sambanden mellan begränsad hälsolitteracitet och en mängd olika negativa hälsotillstånd är tydligt. Detta innebär att hälso- och sjukvården

måste ta ansvar för att främja hälsolitteraciteten, och i det arbetet är möjligheten att använda tolk en förutsättning.

Av ovanstående skäl vill vi uppmana ansvariga ministrar, den nya regeringen och Sverigedemokraterna att inte försämra rättigheterna till offentligt finansierad tolk. Mänskliga rättigheter inom hälso- och sjukvården är en i högsta grad demokratisk fråga och handlar om alla människors lika värde.

DN Debatt. 21 oktober 2022

Debattartikel

Tio fackförbund inom vården:

[”Barn ska inte berätta för mamma att hon har cancer”](#)

Repliker

Läkaren Johan Löfqvist:

[”Bättre med språkförståelse än tolk inom vården”](#)

ÄMNEN I ARTIKELN

[Sjukvård](#) Följ

[Tidöavtalet](#) Följ

TEXT

Heike Eikers, ordförande, Akademikerförbundet SSR

Ida Kåhlin, ordförande, Sveriges arbetsterapeuter

Eva Nordlund, ordförande, Svenska barnmorskeförbundet

Yvonne Nyblom, ordförande, Sveriges tandhygienistförening

Sineva Ribeiro, ordförande, Vårdförbundet

Sofia Rydgren Stale, ordförande, Sveriges läkarförbund

Kristina Taylor, ordförande, Sveriges psykologförbund

Cecilia Winberg, ordförande, Fysioterapeuterna

Kerstin Wiström, ordförande, Logopedförbundet

Chaim Zlotnik, ordförande, Sveriges tandläkarförbund